

כתוב נאור

נלי שפר, מצלמי האוכל הידועים והמוערכים בארץ, המשיך לשגר את התמונות מעוררות התיאבון למדור של אהרוני במוסף זה, גם כשהטרשת הנפוצה החלה לתת בו את אותותיה. בראיון פרישה מיוחד, בתום 24 שנים שבהן האיה, מדי שבוע, בדרכו הייחודית, כרוביות וניוקי, הוא מספר לראשונה על החיים עם המחלה שתקפה אותו בגיל 45, איך מצלמים מגובה הקלנועית ועל הקריירה שאימץ לאחרונה: טיפול בצילום

בשנת 90', כשהשף ישראל אהרוני והצלם נלי שפר פצחו ברואט חושני במדור האוכל במוסף זה, היה אהרוני מוחצן, מצועצע ושמן, ושפר ספורי טיבי, רזה ובורגני. "אהרוני כיסה את עצמו בגדים הכי צבעוניים ומופרכים", מוסיף שפר. "היו לו זקן עבה, צמה ארוכה ונוכחות מאסיבית. אני, שסיימתי עם התקופה הפרועה כשהתחתנתי בגיל 29, הייתי הכי מרובע וגם בכושר טוב. אהרוני היה פרלאה. כשנסענו לצלם שוק אוכל בפרו ויצאנו לטייל קצת ברגל, הייתי צריך ממש לדחוף אותו חזרה למלון". 24 שנה הגישו השניים לקוראי מדור האוכל מנות מנחמות ופתייניות, קישויות כמעט, ובמהלכן חלה שפר בטרשת נפוצה. ככל שהמחלה התקדמה, התחלפו השניים בתפקידים. "אהרוני הפך לבריון ואני לנכה", מאפיין שפר מהקלנועית בסלון ביתו היפהפה. "זה היה תהליך ארוך ואכזר, כי טרשת נפוצה זו מחלה מתעת' עת שקשה לצפות את ההתקדמות שלה וכל חולה בה

שרי מקובר־בליקוב • צילום: יונתן בלום

נלי שפר. "זו מחלה עם שם מוזר. לפעמים אני שואל את עצמי מי המציא אותו. אני מוחה על השם!"

צילומים: גיל שפר, המבקר וסטילינג: גיל אטון

צילומים ששפר אוהב במיוחד, שהתפרסמו במדור של אהרוני. "תמיד הייתה שאיפה לעשות משהו שלא עשינו קודם"

מגיב בדרך אחרת. כגלל שאצלי זה התחיל בקטן, המשכתי את חיי כרגיל. הייתי נוסע על הקטנוע לקבל עירוי סטרואידים בתל־השומר וחזר לעבודה כאילו כלום. במחלקה פגשתי אנשים שהמחלה גמרה אותם בתוך שנתיים, חולים שלא היו מסוגלים להזיז כלום חוץ מהשפתיים. הייתי מסתכל עליהם ואומר, איזה מזל שאני עדיין לא שם. היום אני חושב שכשאנשים באים לתל־השומר לקבל סטרואידים ורואים אותי, הם אומרים לעצמם: איזה מזל שאנחנו לא במצבו".

לחם, עבודה

אמרו על שפר (62) שלאנשים מתחשק לאכול את התמונות שלו. חברות עולמיות חזרו אחרי ידו המוכשרת לצילום אריות מזון, ספריו על שוקי אוכל בעולם סימנו שנוי בתרבות הקולירית המקומית, אבל בשנים האחרונות הפסיק שפר בהדרגה לצלם ונשאר רק עם המדור, לצד עבודה כמטפל בציילום. כשהחלה נסיגה כמצבו, ניסה לבטל גם את העבודה המשותפת עם אהרוני, אבל השף והחבר סירב להיפרד. "צימצמנו את המפגשים לפעם בחודש, ואחר כך לפעם בחודשיים. כבר לא יכולתי לצלם בעמידה. לא הייתי מסוגל להתכר פף כדי ללכוד את האור ואת התנועה של האוכל. ובכל פעם שרציתי להרים ידיים אהרוני אמר, אני לא מקבל את ההתפטרות שלך. בחודש האחרון זה נגמר סופית (צילוי מיו האחרונים של שפר למדור מתפרסמים עדיין בעיתון – שמ"ב). במסגרת האובדנים המרובים שחוויתי, הפסקתי גם לצלם". המחלה כבר הרגילה את שפר לפרידות. "אחד השלבים הכואבים ביותר היה ההחל־טה לדרת מהקטנוע שלי. לפני שש שנים הוא נטה הצידה. כרגיל, שלחתי רגל כדי להחזיק אותו, אבל היא לא הצליחה להחזיק. הקטנוע המשיך לדרת. לאט, בלי דרמטיות. פשוט נשכב עליי ואני מתחתתי, חסר אונים. זו הייתה הרגשת תבוסה. כל חיי הסתובבתי בתל־אביב עם הקטנוע. זה היה חלק מהחיר פש, ופתאום נגמר לו הכוח. הוא התעייף". אחרי הפרידה מהקטנוע הגיע המטפל, פיליפיני עם נשמה גדולה וכוח לא פחות גדול כתפפים. "המטפל הגיע אחרי שבח־נתי סופית שאני נכה", אומר שפר בשלווה. "המון זמן התכחשתי לזה, עד שהגעתי לנ־קודה שבה אי־אפשר היה להתעלם יותר. זה קרה כשהבנתי שאם אני מוזג לעצמי כוס קפה במטבח – אני לא יכול ללכת איתה

לשולחן, כי היא תעוף לי מהידיים. וכשאני מתכוופ למגירה של הכלים להוציא מחבת, אולי אגמור על הרצפה. ואם אפול, שזה קורה הרבה, אשתי לא תוכל להרים אותי. אפילו למטפל קשה".

המטפל החדש סיפק לו נושא שיחה משר־תף עם אמו. "גם לה יש מטפל, פיליפיני. היא גם נעזרת בהליכון ואנחנו מחליפים דעות אם כדאי לקנות לה קלנועית כמו שלי", הוא אומר בציניות. "מובן שהיא נורא דואגת. בכל פעם שהיא מוצאת כתבה בעיתון עם איזו תרופת פלאים, ישר היא שולחת לי קישור".

הבחירה שלך לצלם אוכל קשורה לאוכל של אמא מהבית?

"אוכל הוא תמיד געגוע למה שאכלת בילדות. אני אהבתי לצלם ואהבתי לאכול, אבל ההתחלה הייתה כנאלית: צלם האוכל של 'את' נגדר מהעבודה, ביקש ממני למלא את מקומו לחודש והשאר היסטוריה. כשאני אוכל וטעים לי, אני מעביר הלאה את ההנאה והתשוקה. אני מוצא אותן באור

המטבח של נירה רוסו". "הייתי חוזרת הביי־תה מהעבודה עם גלי ולא מאמינה למוזלי הטוב", משחזרת רוסו היום. "רוב הזמן הייתי עם לטת שמוטה מרוב התפעלות. הייתי מסתכלת עליו עובד: בשלווה, בהומור, בצ־ניעות. והייתה לו עוד תכונה מבורכת של מוכשרים אמיתיים: הוא עבד מהר. לפעמים הייתי שואלת אותו למה הוא לא מציק לנו קצת, אפילו בשביל הפוזה. הרי היינו רגיי־לים שצלמי אוכל מוציאים את הנשמה. וגלי היה משיב, אני מבין אור, וכשאני לוכד אותו, הכל ברור בציילום וכל השאר מיותר".

בסר הכל פירסם שפר צילומים בכ־70 ספרים. במקביל הרצה על צילומי מזון לצד צילום לקטלוגים ולחברות מסחריות. ב־85' החל לשתף פעולה לראשונה עם אהרוני, בספר "הבישול הסיני של אהרוני", בעריכת רוסו. "באופי היינו שני הפכים ולכן הסתי־דנו נהדר. כשאהרוני התחיל לעבוד ב־7 ימים', הוא אמר: רק עם גלי".

מאז לא החמיצו שבוע, "אלא אם היה חג

"רוב החולים במחלה הם נשים. אמרתי, וואלה, מלא בנות. בכל טיפול אני מוקף בחורות צעירות. החלטתי שנורא אקוּזטי להיות חולה במחלה מוגבל ומנגנוני ההדחקה עבדו יופי. היום אני לא חושב ככה"

או אילוץ שלא תלוי בנו", מציין שפר. "תמיד היה משהו חדש, מעניין, מאתגר. תמיד הייתה שאיפה לעשות משהו שלא עשינו קודם. תיקשרנו בלי מילים. יש לאהרוני שתי תנועות, האחת הנפת יד קדימה, כאילו, בוא צלם, והשנייה הנפת יד הפוכה, כאילו, נצלם מחדש, שזה באהרונות "הכל פתיר".

סיר כאב

בפברואר 97', במסע משותף עם אהרוני לחוף־השנהב לצילום "מאכלי רחוב", הגיח הסימן הראשון. "הרגשתי נימול ברגליים, כאילו הן נדרמו לי", הוא משחזר. "הייתי בטוח שהטפתי משהו אקוּזטי בנסיסה, כי הייתי בן אדם בריא. חזרתי לארץ וכשאמ־רו לי שמדובר במשווה נירולוגי, טילפנתי לפרופ' רפי קרסו שהזמין אותי להיבדק בבית החולים. הגעתי אליו ומיד אישפּוּו אותי. לא הבנתי למה תחושה מזוהר בר־גליים היא משהו חמור. הגישה הרפואית באותה תקופה הייתה שאם מדובר בהתקף

רתי, וואלה, מלא בנות. בכל טיפול בבית החולים אני מוקף בחורות צעירות ונחמדות. החלטתי שנורא אקוּזטי להיות חולה במחלה כל כך נדירה, חשבתי שאני מיוחד. אז עוד לא הייתי מוגבל, ומנגנוני ההדחקה עברו אצלי יופי. היום אני כבר לא חושב ככה".

טרשת נפוצה היא מחלה כרונית אוטואימונית של מערכת העצבים ופוגעת בתפקודם התקין של תאי העצב במערכת העצבים המרכזית, על ידי הפחתה במיאלין – החומר המבודד את סיבי העצב, "כמו חומר הבידוד הפלסטי על חוטי חשמל", מתרד שפר. "כשהחומר נפגע, הגוף הופך חשוף. מתרחשים קצרים. ההולכה העצבית מוש־בשת ודברים לא עובדים כמו שצריך".

אמנם אפשר לחיות איתה שנים רבות, אבל סובלים ממגוון רחב של תסמינים. "זו בעיה גדולה, כי אי־אפשר להסיק את מהלך המחלה שלי מחולים אחרים, ולכן הקושי הגדול של הטרשת הוא חוסר הוודאות", הוא מסיביר. "חולה אחר אמר לי פעם: טרשת נפיר צה־זו מחלה שלא יודעים למה היא פורצת, לא

עונג כפול

ישראל אהרונ מסביר איך הסכים, לבסוף, לתת לחברו הטוב לפרוש בשיא

"למרות המחלה הקשה, נלי היה טרזן", מחדד השף ישראל אהרונ. "בחור יפה, מלא מרץ, אנרגיה וסקרנות. בכל המסעות המשותפים הוא היה הנמר שרץ עם הציור של שנינו, ואני התנשפתי אחריו. עם השנים הורדתי 30 קילו מיותרים, נכנסתי למשטר כושר והפכתי לספורטאי, ונלי הלך ונחלש".

השניים עובדים יחד כבר כמעט 30 שנה. "תקופת העבודה המשותפת הארוכה ביותר בחיי", מחייך אהרונ. "אני אוהב אותו אהבה עזה. גדלנו וצמחנו מקצועית, ונלי כל הזמן השתנה והתפתח. העובדה שהיה גם חבר אישי הפכה את העבודה לעונג כפול. יחד עם הסטייליסט גיל אטלן היינו שלישייה מעולה. כמעט לא היינו צריכים לדבר. היינו משולש שווה צלעות, כשכל אחד תורם את חלקו.

זה היה הרמוני. ובשנלי חלה?

"בתחילה, הביטוי של הטרשת לא נראה כל כך לעין. עם השנים, המצב שלו הלך והידרדר. ליווינו אותו באהבה. בכל פעם שהוא היה נכנס לאווירה מורבידית, גיל ואני הפכנו את המצב לכדיחה. לאנשים מבחוץ זה היה עלול להיראות כהתנהגות לא רגישה, אבל אצל נלי זה עבר. הוא היה פורץ בצחוק ומתעורר".

איך המחלה השפיעה על העבודה המשותפת?

"כשהגיע הזמן שבו היה נלי קשה לקום מהכיסא, האסיסטנט הפך לזרוע הארוכה שלו. נלי כיוון אותו, תעשה ככה וככה, תדייק עם האור. היה לנו קשה לראות אותו ככה, לא רק לו. ובכל פעם שהוא היה קם מהכיסא, כולנו היינו בפר

זה של לתפוס אותו, שלא ייפול. בשלוש השנים האחרונות הוא רצה לסיים לעבוד, אבל לא הסכמתי. לא היה בזה שום אלמנט של רחמים, אלא רק עניין מקצועי. רציתי לנצל את היכולת הצילומית של נלי עד כמה שאפשר. כשהוא התלונן אמרתי לו: נלי, זה לא בגלל שאני חבר שלך ואוהב אותך, אלא בגלל שאני לא רוצה לוותר על הכישרון שלך. ועובדה מדהימה היא שבשלוש השנים האחרונות, נלי הוציא את הצילומים הכי יפים שצילם מעודו. הייתי אומר לו, תסתכל, למה להפסיק כשאתה מצלם כל כך יפה?"

בראשית החודש התקשר שפר לאהרונ ואמר לו: אני חושב שהגיע הזמן לפרוש. "ידעתי שהוא צודק", אומר אהרונ בה שלמה. "הייתה לו קריירה מדהימה והוא פורש בשיא. בעיניי, זה סיום מפואר".

< המשך מעמ' 52

יודעים מה המהלך שלה ואין לה תרופה, אבל חוץ מזה יודעים עליה הכל. וזה כל כך נכון. גם יש לה שם מוזר. לפעמים אני שואל את עצמי מי המציא אותו. אני מוחה על השם!"

מה עזר לך להתמודד?

"הרבה שנים חייתי בהכחשה, לא הסכמתי להיות חולה ומאוד עזר לי שהייתי מאוד עסוק ופעיל. מעולם לא שאלתי את עצמי למה זה קרה דווקא לי, אבל ברך תי אם הטרשת תורשתית ושמחתי לגלות שלא – כדי שלא תעבור לילדים. אחרי ההתקפים הראשונים הייתי עושה לעצמי רשימה של הדברים הטובים שקרו לי בעקבותיהם. אחד מהם היה ההחלטה ללכת ללמוד פוטותרפיה, מתוך ההבנה שבהמשך איאלץ להפסיק עם העבודות המסחריות. וזה התאים לי נפשית, כי בשלב מסוים נורא נמאס לי לצלם אריוות פרסומת של סטייקים או המבורגר".

השפת את הסביבה למחלה בהתחלה?

"בשנה הרביעית למחלה, כשלימדתי צי לום סטודיו בחיפה, חשבתי שעדיין לא רואים כלום. לא הרגשתי שאני הולך קצת מוזר. בסוף הסמסטר הראשון ישבתי עם הסטודנטים בחוץ, עישנו יחד, ואחד מהם אמר פתאום בגילוי לב, התווכחנו בינינו אם הבעיה שלך ברגליים נובעת מפציעה במלחמה. הייתי

בהלם. פתאום תפסתי שרואים עליי. מאז, בכל מקום שאני מגיע אליו כדי להדריך או ללמד, אני ישר אומר, יש לי טרשת נפוצה, לכן אני הולך בצורה כזו, וסוגר עניין".

תדירות ההתקפים, אומר שפר, היא פעמיים-שלוש בשנה, אבל לאחרונה הם תכופים יותר. "יש זמנים בגוף, נימול. אי אפשר לזוז או שרק מרגישים רע או שונה", מאפיין שפר התקף. "נפילות, כי הרגל לא מתרוממת מהרצפה כמו שאני מצפה. ויש גם התקפים שבהם העין לא רואה. לפעמים יש חוסר תחושה בידיים וגם חולשה גדולה. פעם הייתי פותח מכסה של ריבה בשניות, היום זה בלתי אפשרי. אני זוכר שבאחת הוועדות של הביטוח הלאומי אמרתי: אני כבר לא מסוגל לאכול בצ'ופסטיקס. הרר פאים הסתכלו עליי כאילו הייתי אידיוט. גם כן בעיה. אבל מבחינתי, לא לאכול בצ'ופסטיקס זה סמל, כי פעם כל כך אהבתי לאכול בצ'ופסטיקס".

אתה סובל מכאבים?

"הכאב קיים, זה מסוג הדברים שאני חי

איתם ומתרגל אליהם. כאב זה משהו נרכש. כמו לאכול חריף. פעם לא הייתי אוכל חריף בכלל, אבל העבודה לימדה אותי לאכול הרבה יותר חריף. או אתה מסתגל. בכלל, טרשת זו לא מחלה חורגת, זו מחלה מתעללת. כשאני קם בבוקר אני לא יודע אם אוכל לרדת מהמיטה. אם היום אהיה מסוגל ללכת. אם אצליח לצלם או שהידיים יירדמו. וכל התקף מוריד אותך טיפה. ככל שהמחלה מתחזקת, הגוף נחלש".

והנפש?

"הנפש מתרגלת בהדרגה".

למה אתה מתגעגע במיוחד?

"הפסקתי לנסוע לחו"ל. הפעם האחרונה שנסעתי עם אהרונ לחו"ל הייתה ליפן ליומיים. זו הייתה נסיעה הזוויה. רצינו לצלם ארוחות בשוק הרגים של סקיג'י. נסענו יום וחצי וחזרנו אחרי יום וחצי. במלון המפואר היה מסדרון שהוביל למגרל שבו התגוררנו. תוך כדי הליכה הרגשתי שאני לא מצליח ללכת. נשענתי על אהרונ שממש סחב אותי עד החדר. זה היה אחרי

שהסתובבתי כמו איילה במשך שעות בשוק. ופתאום, בבת אחת, כיבו את החשמל. מאז לא נסעתי יותר".

יש בכך בעס?

"אף פעם לא היה בי כעס, רק תסכול. אני נורא רוצה לבכות, אבל לא מצליח. אני מנסה להתמודד עם המצב בהרכה הומור ולראות את הצדדים המשעשעים במחלה. לילה אחד ירדתי לשירותים ונפלתי שם על הכיור, פתחתי את הראש והתעלפתי. כולם כמוכנ קפצו מהמיטה ומצאו אותי שוכב עם שלולית דם ליד הראש. פחד אלוהים. העיי רו אותי ולקחו אותי למיטה עם תחבושת ומגבות. כשהתעוררתי, השאלה הראשונה ששאלתי את הבן שלי הייתה: נו, צילמת?"

איך המשפחה מקבלת את המחלה?

"אנחנו חווים יחד תהליך הדרגתי של אובר. קשה לאשתי, קשה לילדים, אבל אנחנו מתמודדים. לשמחתי, אני לא לבד בסיפור הזה. אמנם לא פשוט לנסוע לחוץ פשה, וגם חו"ל כבר לא קיים כי זו לוגי-סטיקה, אבל היומיום שלנו מחבר ותומך. רעייתי ושלושת ילדיי הם עוגן משמעותי בסיפור הזה. אנחנו שורדים".

צילום מצב

אחת מתכונות ההישרדות של שפר, היא פיתוח קריירה חדשה של ליווי והדרכה אישית בצילום. "אני מלווה אנשים שרוצים לדעת לצלם ולשפר את הצילום", הוא אומר בפשטות. "אני מנסה להבין מה הם רוצים להשיג, מה הם מחפשים במצלמה. אני מנסה ללמד אותם להבין מה הופך תמונה לכוון שאי אפשר להסיר ממנה את העיניים. מה קורה לאדם שמתבונן בתמונות משפחתיות ישנות. כמעט כל אחד יכול לצלם, אבל אני גם מאמין שכל אחד יכול גם להתרגש מהתוצאה".

הסדנה על אוכל וגעגוע היא אחת הדורגמאות לשימוש ששפר עושה בפוטותרפיה, שיטת טיפול שלמד שלוש שנים בבית הספר מוסדרה בירושלים. זוהי סדנה שמשלבת בין צילום אוכל לעולם הרגשי שמסתתר מאחוריו. בנוסף לכך, שפר מציע ליווי והדרכה בתהליכי יצירה אישיים. "מרתק בעיניי לגלות איך תכנים חבוים או לא-מודעים נגלים לעין בצילום תמים", הוא אומר. במקביל, שפר עדיין מכריח את עצמו להחזיק לפעמים מצלמה קטנה. "בישיבה. מגובה האוטו. מגובה הקלנועית. וזה התנועה, הכיפוף הזעיר, התזוזה של הראש ימינה ושמאלה. אבל זה כל מה שאני יכול לעשות כשהידיים עוד מתפקדות איכשהו. לצערי, רוב הזמן גם תנועות הידיים מתבלבלות והעייפות מכריעה. אני יכול להירדם בצהריים. העייפות היא עוד צד של הטרשת, לצד לא מעט תופעות אינטימיות יותר שפר גמות באיכות החיים".

אתה מופחד מהעתיד?

"אני בן 62. חייתי טוב. יש לי אישה וילדים מדהימים ומשפחה מורחבת שהיא אושר צרוף. הייתה לי קריירה נפלאה שאיפשרה לי להתקדם ולהתנסות. מציד, אני יכול לגמור היום. אם אעצום את עיניי מחר ולא אהיה יותר, לא ארגיש חמצה".

sari.makover@gmail.com

"אני מצלם בישיבה. מגובה האוטו. מגובה הקלנועית. וזה שונה וקשה, כי חלק מהצילום זה התנועה, הכיפוף הזעיר, התזוזה של הראש ימינה ושמאלה. אבל זה כל מה שאני יכול לעשות כשהידיים עוד מתפקדות איכשהו"

